

Eeuwfeest van het koninkrijk te Breukeleveen en omgeving in 1913

P. Bakker
Lorentzstraat 15, 7316 GJ Apeldoorn

Dit jaar 80 jaar geleden stak een prins van Oranje, voorbestemd om spoedig koning van Nederland te worden, van noord naar zuid de Breukeleveense (= Stille) Plas over. De prins was niet echt. Maar het was wel groot feest.

100 jaar Koninkrijk der Nederlanden uitbundig gevierd

Aanvankelijk werd de tijd van de Franse overheersing door een deel van het Nederlandse volk met vreugde begroet. Maar in de loop der jaren viel dat alles tegen. Ons volk kwam in bittere armoede en ellende te verkeren.

Napoleons tocht naar Moskou mislukte en in de slag bij Leipzig moest hij het onderspit delven. Gijsbert Karel van Hogendorp was toen al bezig met het vervaardigen van een grondwet. Toen Napoleons nederlaag bekend werd, verenigde hij zich met Graaf Van der Duyn van Maasdam en graaf Van Limburg Stirum tot een driemanschap. Er werd een gezantschap gestuurd naar Willem Frederik, de zoon van de in 1806 overleden stadhouder Willem V. De prins werd uitgenodigd zo spoedig mogelijk uit Engeland over te komen. Hij landde op 30 november 1813 op de kust van Scheveningen.

Honderd jaar later, in 1913, heeft men de bevrijding op feestelijke wijze in het hele land herdacht. Ook in Breukeleveen, Tienhoven en Oud-Maarsseveen sloeg men de handen ineen. De drie buurtschappen deden al heel lang zeer veel gezamenlijk; zo in 1913 ook de viering van het Koninkrijksfeest.

Burgemeester M. Fernhout van Tienhoven gaf de aanzet; in juni 1913 nodigde hij een aantal heren uit om in een feestcomité zitting te nemen. De samenstelling hiervan was als volgt: M. Fernhout, voorzitter; Johannes Petrus de Keizer (hoofd van de openbare lagere school te Maarsseveen), secretaris; Hendrik Schoenmaker Ezn, penningmeester; G.B. Fijnvandraat (Ned. Herv. predikant te Tienhoven), A.C. Heij (Gereformeerd predikant te Tienhoven), H. Bertel (huisarts te Tienhoven), H. Emmens (hoofd van de Gereformeerde school te Tienhoven), H.D. Duiveman (manufacturier te Tienhoven), P. ten Have (winkelier te Tienhoven), N.J. van Hoegge, T. Kroon (veehouder te Breukeleveen), W.G. van Oostrom, A. Verhoeff (veehouder te Breukeleveen), C. Verhoef Wzn en E. van der Wilt, leden. Mr M.P. Th. à Th. van der Hoop van Slochteren, burgemeester van Breukelen-St. Pieters, en S.I. Cambier van Nooten, burgemeester van Maarsse en Maarsseveen, werden tot ereleden van het comité benoemd. Bovendien werd een subcommissie ingesteld, bestaande uit jongeren uit de drie dorpen, waaraan een deel van de werkzaamheden werd opgedragen.

De voorbereidingen voltrokken zich grotendeels in stilte. Pas toen overal in de drie dorpen "grote oranjepapieren" werden aangeplakt, kon de bevolking kennis nemen van het feestprogramma.

Dinsdag 9 september 1913, de eerste feestdag

In de drie dorpen versierden de mensen hun huizen en staken de vlaggen uit. Op de weg werden een aantal erepoorten opgericht. Om 9 uur werden de kinderen op school getrakteerd op krentebollen en chocolademelk. De feestcommissie en de drie burgemeesters bezochten beide scholen. Daarna gingen de kinderen op weg, getooid met oranje sjerpen, ceintuurs en strikken of mutsen, en vaderlandse liederen zingend, naar het feestterrein in de noordoosthoek van de Bethunepolder. Meisjes en jongens hadden afzonderlijke spelletjes: turfrapen, zaklopen, tonnetje rollen, eieren-wedloop, ballen-wed-

loop en kussentjes-wedloop. Voor allen samen was er een tombola.

Na de prijsuitreiking kreeg elke jongen een zakje knikkers en elk meisje een bekertje. Iedereen kreeg een herinneringsplaat mee naar huis.

's Avonds was er een openbare bijeenkomst in de Nederlandse Hervormde kerk te Tienhoven. Ds. Fijnvandraat sprak het welkomstwoord.

Hij kon niet nalaten ook een kritische noot te plaatsen. Het had de spreker onaangenaam getroffen dat die ochtend een langstreckend groepje feestelijk geklede kinderen onophoudelijk had gezongen: "Honderd jaar na dezen, Dan zullen we er niet meer wezen, In de gloria". Hij schreef dit weemoedig, eentonig zingen toe aan de nabijheid van de grote waterplassen, die ook voortdurend hun droefgeestig en eentonig geklots doen horen. Ter compensatie liet hij een deel van Psalm 77 zingen, over de grote daden Gods.

Vervolgens hield Ds. K. Fernhout, de uitgenodigde gastspreker, een zeer Oranjegezinde feestrede. Te beginnen bij 17 januari 1795 (vertrek van stadhouder Willem V vanuit Scheveningen) tot 30 november 1813 (landing van de zoon van Willem V te Scheveningen) schetste hij hoe ons volk langzaam aan in diepe ellende kwam, en de blijde dag toen Oranje weerkeerde in ons land.

De vergadering zong daarop twee coupletten van het Wilhelmus, en Margaretha Duiveman zong solo, met begeleiding van het kerkorgel, drie liederen. Daarna zongen de twee zangverenigingen "O, schitt'rende kleuren van Nederlands vlag" en "Wien Neêrlands bloed door d'aderen vloeit". Na nog een toespraak - door Ds. A.C. Heij, de Gereformeerde dominee van Tienhoven - sprak burgemeester M. Fernhout het slotwoord. Hij stelde voor om een telegram te sturen aan de koningin met eerbiedige betuiging van dankbare trouw en aanhankelijke liefde.

Woensdag 10 september 1913, de tweede feestdag

Er waren keurmeesters in de drie dorpen rondgegaan om de versiering van huizen en bruggen te beoordelen. De prijswinnaars werden nu bekendgemaakt. Dat waren in Breukeleveen onze buurvrouw, de weduwe M. Manten-Vlug en schipper A. Meijers, in Tienhoven de weduwe G. Slot en G. van Vliet, en in Maarsseveen K. Pieneman, J. Leeftang, J. de Pijper en G. Voorneveld. Van negen uur tot half tien werd de kerkklok geluid.

Enige tijd later hoorde men in Maarsseveen hoefgetrappel: een twintigtal soldaten van het eerste regiment veldartillerie uit Utrecht, koperblazers, die doorreden tot de Gereformeerde kerk. Daar bonden ze hun paarden vast en beklommen de toren. Van tien uur tot half elf speelden ze plechtige muziek.

Het hoogtepunt van het feest was de nabootsing van de landing van de prins van Oranje in Scheveningen. De familie J. Voorneveld had een vrachtschuit ter beschikking gesteld. Het gepavoiseerde schip stak vanaf de omgeving van de Boomhoeksedijk de Breukeleveense Plas over. Bij Tienhoven was een opening in het oude kerkepad tussen Breukeleveen en Tienhoven (langs de noordkant van het Tienhovens kanaal), waarvan de doorvaart echter zo ondiep was dat het schip er niet door kon. Twee in de buurt liggende vissersboten namen de "prins" en zijn gevolg daarom op en roeiden hen naar de wal. Intussen waren vreugdeschoten gelost, de Franse vlag gestreken en de vaderlandse driekleur gehesen. Toen de vissersbootjes bij de steiger aanlegden, speelde de muziek het Wilhelmus. De "prins" (de rol werd gespeeld door de heer G.A.B. Fijnvandraat) stapte met zijn gevolg aan wal.

Graaf Van der Duyn van Maasdam (gespeeld door Th. Ruys uit Amsterdam) en graaf Van Limburg Stirum (J.G. Fernhout uit Amsterdam) begroetten de prins hartelijk, en Van der Duyn hield een toespraak tot Zijne Hoogheid waarin hij de eed van trouw zwoer, welke werd beantwoord door een toespraak van de prins. Vervolgens stapte de prins in een gereedstaand rijtuig. Reeds om 11 uur zag het zwart van de mensen, die getuigen wilden

zijn van de landing en van wat er volgde: een heel lange optocht. De stoet was als volgt samengesteld: De feestcommissie in vier landauers bespannen met twee paarden. Drie herauten te voet. Acht kurassiers te paard. Een peloton infanteristen, aangevoerd door een generaal en twee kapiteins te voet. Het rijtuig van de prins en in een volgend rijtuig twee Engelse admiraals en twee Nederlandse generaals. Negen vissersmeisjes, arm in arm. De stoet werd gesloten door de scheepsbemanning.

De eerste halte was bij het gemeentehuis van Tienhoven. De schout hield een toespraak en stelde de leden der vroedschap voor aan de prins. Daarna ging de stoet verder door Tienhoven en Maarsseveen tot het eind van de Heuvellaan. In het polderhuis te Maarsseveen gebruikte het hele gezelschap de maaltijd, waarna de stoet weer werd opgesteld. Vervolgens ging het terug door Tienhoven en over de Nieuweweg langs het Tienhovens kanaal naar Breukeleveen, tot de Weerbrug bij de erepoort en weer terug naar Tienhoven, waar de optocht werd ontbonden.

De koperblazers begeleidden de optocht. Ze gaven daarna nog een concert van 5 tot 6 uur. Maar toen ging ieder die achter de feeststoet had meegelopen naar huis om de koeien te melken en zelf ook wat te eten.

Om 7 uur was men weer present bij het feestterrein, waar een groep van 12 leden van de gymnastiekvereniging een uitvoering gaf met oefeningen aan de brug.

Toen het volkomen donker was geworden, vertoonde de heer Hamer uit Amsterdam een film met beelden die verband hielden met de herdenking, en ook met andere. Tijdens de filmvoorstelling kwam een telegram binnen: "Hare Majesteit de Koningin dankt de bevolking van Tienhoven, Oud-Maarsseveen en Breukeleveen voor bewijzen van verknochtheid".

Toen het zeer grote beeldscherm, dat daar in de Bethunepolder tussen twee palen was gespannen, geen beeld meer te zien gaf, trok een grote groep mensen naar Breukeleveen. De kaarsjes in de waxinelichtjes en de lampions aan huizen, bruggen en erepoorten waren aangestoken, het zachte schijnsel weerspiegelde in de kabbelende golfjes van de wetering. Daarbij de muziek, die was meegetrokken. Dat alles zorgde voor een feërieke vertoning.

Mijn moeder wekte me uit de slaap en nam me op de arm naar de weg om te kijken naar al die zacht flakkerende vlammetjes tussen het donkere groen van onze ereboog. Ik was toen drie jaar, maar herinner het me nog goed.

Anne Fijnvandraat, dochter van de Ned. Herv. dominee van Tienhoven, heeft alle gegevens van de feestelijkheden zorgvuldig verzameld en te boek gesteld. Er moeten heel wat exemplaren van dit boekje in omloop geweest zijn, maar het heeft me meer dan een jaar gekost om er één van te achterhalen. Dank zij de beschrijving in dit boekje kunnen we nu kennis nemen van een manifestatie waarvan nog maar heel weinig mensen weet hebben.

Literatuur

- A. Fijnvandraat, 1913. De Onafhankelijkheidsfeesten te Tienhoven, Oud-Maarsseveen en Breukeleveen op 9 en 10 September 1913. Electrische Drukkerij van P. den Boer, Utrecht, 45 blz. (fotokopie aanwezig in Archief Historische Kring Breukelen).